

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ
XI міжнародної
науково-практичної
конференції

30 КВІТНЯ 2026 РОКУ
М. ХАРКІВ

УДК 615.1:614.2:378.046.4(100)

**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ:
БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВО
НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ФАРМАЦЕВТА**

Немченко А. С.¹, Назаркіна В. М.², Севрюков О. В.³

¹Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,

²Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

³Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації

Національного фармацевтичного університету, м. Харків, Україна

asnemchenko@ukr.net

Анотація. Трансформація системи охорони здоров'я (ОЗ) і розширення ролі фармацевта зумовлюють зростання вимог до професійної компетентності та актуалізують необхідність розвитку ефективних механізмів безперервного професійного розвитку (БПР, *англ.* Continuing Professional Development – CPD) і підтвердження права на професійну діяльність. Традиційна модель безперервної освіти (*англ.* Continuing Education – CE) поступово заміщується компетентнісно орієнтованими підходами.

Мета – узагальнити міжнародний досвід організації CPD фармацевтів і проаналізувати регуляторні моделі підтвердження права на професійну діяльність.

Матеріали та методи. Використано бібліографічний, порівняльно-правовий, системний та контент-аналіз. Інформаційною базою стали документи ВООЗ, FIP, а також національні регуляторні акти та наукові публікації, що відображають сучасні підходи до професійного розвитку фармацевтів у країнах світу.

Результати. Встановлено перехід від кількісної моделі CE до циклічної, рефлексивної CPD, орієнтованої на практичні результати. Виокремлено основні механізми підтвердження професійної діяльності: реліцензування, ресертифікація та ревалідація, остання з яких є найбільш комплексною. Порівняльний аналіз засвідчив варіативність національних моделей — від рефлексивних систем із е-портфоліо (Велика Британія, Ірландія) до кредитних і гібридних (США, Канада, Німеччина). Визначено тенденції до цифровізації CPD, інтеграції з політикою ОЗ та орієнтації на клінічні результати, а також ключові бар'єри — фінансові, організаційні та інституційні.

Висновки. CPD трансформується у ключовий інструмент забезпечення якості фармацевтичної допомоги. Перспективами є впровадження компетентнісних моделей, цифрових платформ і механізмів взаємного визнання результатів професійного розвитку.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток; CPD; фармацевт; професійна компетентність; ревалідація; реліцензування; ресертифікація; фармацевтична практика; регуляторні моделі; міжнародний досвід.

Annotation. Background. The transformation of healthcare systems and the expanding clinical role of pharmacists increase requirements for professional competence and highlight the need for effective continuing professional development (CPD) systems and mechanisms for maintaining licensure. Traditional continuing education (CE) models are gradually being replaced by competency-based approaches.

Objective. To summarize international experience in organizing CPD for pharmacists and to analyze regulatory models for maintaining the right to professional practice.

Materials and Methods. The study employed bibliographic, comparative legal, systemic, and content analysis based on WHO and FIP documents, national regulatory frameworks, and relevant scientific literature.

Results. A global shift from quantitative CE models to cyclical, reflective CPD focused on practice outcomes was identified. Three main mechanisms for maintaining professional practice were distinguished: re-licensure, recertification, and revalidation, with the latter being the most comprehensive. Comparative analysis revealed substantial variability across countries, ranging from reflective e-portfolio-based systems (United Kingdom, Ireland) to credit-based and hybrid models (USA, Canada, Germany). Key trends include CPD digitalization, integration with health policy, and a stronger focus on clinical outcomes, alongside persistent financial, organizational, and institutional barriers.

Conclusions. CPD is evolving into a key instrument for ensuring the quality of pharmaceutical care. Future directions include the implementation of competency-based models, digital monitoring platforms, and mechanisms for mutual recognition of professional development outcomes.

Keywords: continuing professional development; CPD; pharmacist; professional competence; revalidation; re-licensure; recertification; pharmaceutical practice; regulatory models; international experience.

Вступ. Сучасна система ОЗ і фармацевтичний сектор загалом перебувають у стані глибокої трансформації, що зумовлена сукупним впливом

демографічних, соціально-економічних і технологічних факторів. Зокрема, старіння населення, зростання поширеності хронічних неінфекційних захворювань, ускладнення фармакотерапевтичних схем та активне впровадження інноваційних медичних технологій формують нові вимоги до якості медичної та фармацевтичної допомоги [6, 10].

У цих умовах відбувається системна трансформація ролі фармацевта – від традиційної продукт-орієнтованої діяльності, що обмежувалася відпуском лікарських засобів (ЛЗ) і управлінням товарними запасами, до пацієнто-орієнтованої моделі професійної практики. Фармацевти дедалі активніше інтегруються в мультидисциплінарні команди, виконуючи клінічно значущі функції, пов'язані з управлінням фармакотерапією, запобіганням лікарським помилкам, моніторингом побічних реакцій і взаємодій ЛЗ, а також консультуванням пацієнтів [1, 2].

Зазначені зміни обумовлюють підвищення вимог до професійної компетентності фармацевтичних працівників, їх здатності до критичного мислення, прийняття клінічних рішень і адаптації до швидких змін у медичній науці. У зв'язку з цим безперервний професійний розвиток (БПР, CPD) набуває статусу ключового інструменту забезпечення якості фармацевтичної допомоги та безпеки пацієнтів.

Водночас традиційні підходи до підтримання професійної компетентності, що базуються на моделі безперервної освіти (Continuing Education, CE), поступово втрачають свою ефективність через їх формалізований характер і слабкий зв'язок із реальними потребами практики [2-4]. Це зумовлює перехід до більш комплексних моделей, які інтегрують навчання з оцінюванням професійної діяльності та передбачають підтвердження права на практику через механізми реліцензування, ресертифікації та ревалідації [9, 13-16].

Попри наявність глобальних рекомендацій, сформованих ВООЗ та Міжнародною фармацевтичною федерацією (FIP), підходи до організації CPD і підтвердження професійної компетентності суттєво відрізняються між країнами. Це обумовлює необхідність системного аналізу міжнародного досвіду з метою визначення ефективних регуляторних моделей та їх адаптації до національних умов.

Мета. Метою дослідження є комплексний аналіз міжнародного досвіду організації БПР фармацевтів та механізмів підтвердження права на професійну діяльність із визначенням ключових тенденцій, проблем і перспектив розвитку відповідних регуляторних систем.

Матеріали та методи. Методологічною основою дослідження став міждисциплінарний підхід, що поєднує інструменти фармацевтичної,

управлінської та соціально-економічної науки. Інформаційну базу склали міжнародні нормативні документи, рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), матеріали Міжнародної фармацевтичної федерації (FIP), національні регуляторні акти, а також результати сучасних наукових досліджень у сфері БПР.

У процесі дослідження застосовано бібліографічний метод для систематизації наукових джерел, порівняльно-правовий аналіз для вивчення особливостей регуляторних моделей у різних країнах, а також метод системного аналізу для визначення структурних компонентів CPD і їх функціональних взаємозв'язків. Контент-аналіз дозволив оцінити зміст і ефективність різних освітніх моделей, тоді як узагальнення та інтерпретація результатів забезпечили формування цілісного бачення сучасних тенденцій розвитку.

Результати досліджень. Еволюція підходів до підтримання професійної компетентності фармацевтів відображає загальні тенденції розвитку систем ОЗ. Традиційна модель безперервної освіти (CE), яка тривалий час домінувала у більшості країн, базувалася на кількісному обліку навчальних годин і участі у формалізованих освітніх заходах. Незважаючи на простоту адміністрування, така модель виявилася недостатньо ефективною, оскільки не гарантує реального впливу на професійну діяльність і якість фармацевтичної допомоги [20].

У відповідь на ці обмеження сформувалася концепція БПР, яка передбачає активну участь фахівця у власному навчанні та орієнтується на практичні результати [6-8]. CPD реалізується як циклічний процес, що включає самооцінку, визначення освітніх потреб, планування, навчання, оцінку результатів і впровадження отриманих знань у практику. Таким чином, навчання перестає бути самоціллю і стає інструментом підвищення якості професійної діяльності [11, 12, 17].

Паралельно з трансформацією освітніх підходів відбувається еволюція механізмів підтвердження права на професійну діяльність. Якщо реліцензування забезпечує лише формальне дотримання мінімальних вимог, то ресертифікація та, особливо, ревалідація спрямовані на комплексну оцінку професійної компетентності. Остання передбачає інтеграцію різних інструментів – від професійного портфоліо та рефлексії до зовнішнього аудиту і зворотного зв'язку від пацієнтів.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду демонструє значну варіативність підходів до організації CPD. У країнах Європи спостерігається широкий спектр моделей – від жорстко регламентованих систем ревалідації до більш гнучких форм професійного розвитку. Зокрема, у Великій Британії реалізовано одну з найбільш розвинених систем, яка базується на обов'язковому

веденні електронного портфоліо та регулярній рефлексії професійної діяльності. Ірландська модель поєднує цифрові інструменти з механізмами аудиту, забезпечуючи баланс між контролем і професійною підтримкою.

У Німеччині та Нідерландах переважають кредитні системи CPD, однак вони доповнюються елементами компетентнісного підходу та інтегруються з економічними механізмами регулювання. Натомість у країнах із децентралізованими системами управління, таких як США та Канада, спостерігається поєднання традиційної CE з елементами CPD, що відображає прагнення до поступового переходу до більш ефективних моделей.

Особливої уваги заслуговують Австралія та Нова Зеландія, де впроваджено інноваційні підходи до оцінювання професійної компетентності. У цих країнах акцент робиться на практико-орієнтованому навчанні, рефлексії та підтверженні здатності до безпечної професійної діяльності, що відповідає сучасним уявленням про якість фармацевтичної допомоги.

Загалом, глобальні тенденції розвитку CPD свідчать про поступовий перехід до компетентнісно-орієнтованих моделей, посилення ролі цифрових технологій, інтеграцію навчання з клінічною практикою та зростання значення міждисциплінарної взаємодії. Водночас зберігаються суттєві виклики, пов'язані з фінансуванням, доступністю освітніх ресурсів і необхідністю гармонізації міжнародних стандартів.

Важливим аспектом є також забезпечення міжнародної мобільності фармацевтів. Відмінності у вимогах до освіти, ліцензування та CPD створюють бар'єри для професійної міграції, що особливо актуально в умовах глобального дефіциту медичних кадрів. У цьому контексті перспективним є розвиток механізмів взаємного визнання кваліфікацій і результатів професійного розвитку.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити, що сучасні системи БПР фармацевтів перебувають у стані активної трансформації, що відображає загальні зміни у сфері ОЗ. Ключовою тенденцією є перехід від формалізованої моделі безперервної освіти до компетентнісно-орієнтованого підходу, який забезпечує тісний зв'язок між навчанням і практичною діяльністю.

Доведено, що найбільш ефективними є комплексні моделі, які поєднують CPD із механізмами ревалідації та передбачають багаторівневу оцінку професійної компетентності. Водночас значна варіативність національних підходів свідчить про необхідність подальшої гармонізації регуляторних систем.

Перспективи розвитку пов'язані з цифровізацією процесів професійного розвитку, впровадженням єдиних стандартів оцінювання компетентності та розширенням міжнародного співробітництва. Уніфікація підходів до CPD

розглядається як важлива передумова формування гнучкої, мобільної та висококваліфікованої фармацевтичної спільноти, здатної ефективно реагувати на сучасні виклики та забезпечувати належний рівень фармацевтичної допомоги.

Список використаних джерел

1. An evidence-led review of the FIP global competency framework for early career pharmacists training and development / D. Bajis, A. Al-Haqan, S. Mhlaba, et al. *Research in Social and Administrative Pharmacy*. 2023. Vol. 19(3). P. 445-456. doi: 10.1016/j.sapharm.2022.11.010.
2. Ballaram S, Perumal-Pillay V, Suleman F. A scoping review of continuing education models and statutory requirements for pharmacists globally. *BMC Medical Education*. 2024. Vol. 24(1). P. 343. doi: 10.1186/s12909-024-05322-4.
3. Continuing Education 101: A Guide to Finding the Right Learning Activities – *The Canadian Council on Continuing Education in Pharmacy (CCCEP)*. URL: <https://cccep.ca/continuing-education-101-a-guide-to-finding-the-right-learning-activities/>
4. Cook W. A Pharmacist & Pharmacy Tech CE Requirements by State. Part 1. *RxCE*. URL: <https://rxce.com/Articles/Pharmacist-and-Pharmacy-Tech-CE-Requirements-by-State%20%7C%20Part-1-Article>
5. Evans A., Mcilvena L. What Pharmacists Need to Know About Requirements for Practicing in Another English-Speaking Country. *GoodRx*. 26.09.2022. URL: <https://www.goodrx.com/hcp-articles/pharmacists/requirements-uk-nz-au-canada>
6. FIP Statement of Policy on Continuing Professional Development. URL: <https://www.fip.org/file/5241>
7. FIP Statement Of Professional Standards Continuing Professional Development. URL: <https://www.fip.org/file/1544>
8. Introduction to CPD. *Board of Pharmacy Specialties*. URL: <https://bpsweb.org/2023/09/29/introduction-to-cpd/>
9. Micallef R, Kayyali R. A Systematic Review of Models Used and Preferences for Continuing Education and Continuing Professional Development of Pharmacists. *Pharmacy*. 2019. Vol. 7(4). P. 154. doi: 10.3390/pharmacy7040154.
10. Micallef R., Huet I., Kayyali R. Current reality and preferences for continuing professional development of pharmacists in England – supporting pharmacists to achieve their CPD requirements. *Pharmacy Education*, 2020. Vol. 20(1), p. 103–115. URL: <https://pharmacyeducation.fip.org/pharmacyeducation/article/view/866>

11. Model Standards of Practice for Pharmacists and Pharmacy Technicians in Canada, *National Association of Pharmacy Regulatory Authorities*. URL: <https://www.napra.ca/publication/model-standards-of-practice-for-pharmacists-and-pharmacy-technicians-in-canada/>
12. Model Standards of Practice for Pharmacists and Pharmacy Technicians in Canada. NAPRA, 2022. URL: <https://www.napra.ca/wp-content/uploads/2022/09/NAPRA-MSOP-Feb-2022-EN-final.pdf>
13. Pharmacist CPD and Revalidation: Meeting Requirements. *RxSure*. URL: <https://rxsure.co.uk/blog/pharmacist-cpd-revalidation-guide>
14. Recertification. Pharmacy Council NZ. URL: <https://pharmacycouncil.org.nz/pharmacist/recertification/>
15. Revalidation and renewal. General Pharmaceutical Council. URL: <https://www.pharmacyregulation.org/pharmacists/revalidation-renewal>
16. Revalidation: all you need to know. General Pharmaceutical Council (GPhC) of GB. URL: <https://www.pharmacyregulation.org/about-us/news-and-updates/regulate/revalidation-all-you-need-know>
17. Review of the Continuing Professional Development (CPD) Model for Pharmacists in Ireland. A report to the Pharm. Society of Ireland (PSI). 2023. URL: https://www.psi.ie/sites/default/files/2024-06/Review_of_the_Continuing_Professional_Development_for_Pharmacists_2023.pdf
18. State CE Requirements for Pharmacists. *Medscape*. URL: <https://www.medscape.org/public/pharmcestaterequirements>
19. Systematic Review on Professional Regulation and Credentialing of Public Health Workforce / O. Gershuni et al. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2023. Vol. 20(5) :4101. doi: 10.3390/ijerph20054101.
20. Wheeler J.S., Chisholm-Burns M. The Benefit of Continuing Professional Development for Continuing Pharmacy Education. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 2018. Vol. 82(3). p. 6461. doi: 10.5688/ajpe6461.